

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 20.051.232
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору економічних наук, професору
Сас Людмилі Степанівні

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри
фінансів Карпатського національного університету імені Василя
Стефаника Левандівського Омеляна Тарасовича на дисертаційну
роботу Мадриги Дениса Олександровича «Організаційно-економічний
механізм забезпечення виробників продукції тваринництва
концентрованими кормами», подану до захисту в разову спеціалізовану
вчену раду Карпатського національного університету імені Василя
Стефаника на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05
Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка**

1. Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

В умовах глобалізації економіки продовольча безпека та добробут населення є важливими елементами забезпечення соціально-економічного розвитку держави. У цьому контексті тваринництво відіграє надзвичайно важливу роль. Тому розвиток тваринництва на основі забезпечення його концентрованими кормами визначає загальні тенденції продовольчої політики й вирішення суспільних проблем держави. Покращення соціально-економічних результатів господарської діяльності тваринництва досягаються завдяки ефективному забезпеченню їх концентрованими кормами на основі реалізації інвестиційних проектів, удосконаленню рівня продуктивних сил, а також є результатом залучення коштів і матеріальних активів у найновітніші засоби виробництва, технології, професійну підготовку кадрів, інноваційні системи організації виробництва.

Удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами ґрунтується на ефективній реалізації системи господарських, управлінських і регулюючих дій з метою впливу на економічні процеси за рахунок узгодження планування, управління, державного регулювання, юридичного забезпечення та досягнення поставлених завдань у забезпеченні продовольчої безпеки. У зв'язку з вищезазначеним, дисертаційну роботу Мадриги Дениса Олександровича присвячено питанням щодо організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, слід вважати дослідженням, що вирішує актуальне наукове та практичне завдання.

Актуальність підтверджується також і тим, що дисертаційна робота пов'язана з основними напрямками наукових досліджень Карпатського національного університету імені Василя Стефаника за темами: «Моделювання процесів управління в соціально економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083, 2022–2027 рр.), де автором розроблено модель управління

кормовими ресурсами та досліджено потребу й технологічні переваги застосування полімерних рукавів у процесі силосування жому, визначено доцільність і економічну ефективність використання кукурудзяної пасти у годівлі ВРХ, обґрунтовано ефективність застосування корнажу як енергетичного компоненту кормових раціонів, а також оцінено виробничу та економічну результативність використання сирого жому у годівлі великої рогатої худоби; «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення функціонування виробничо-господарських структур регіону» (номер державної реєстрації 0111U000875, 2015–2025 рр.) – у рамках теми автор розробив пропозиції щодо формування моделі кооперації та інтеграції учасників аграрного ринку – агрокластера виробників кормів, орієнтованого на розвиток галузі кормовиробництва.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Оцінка обґрунтованості та достовірності результатів, висновків та рекомендацій дисертації сформована на підставі аналізу теоретичного базису дослідження, використання методів дослідження, інформаційної основи та міри апробації результатів дисертаційної роботи. До формування теоретичної частини дисертації увійшли відомі та визнані в економічній науці положення економічної теорії та економіки підприємства, економічної безпекової екології, статистики, економетрики, наукові праці учених за темою роботи. Теоретичний базис дисертації відповідає меті та темі дослідження. Для вирішення мети дисертаційної роботи використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, які апробовано у практиці наукових досліджень.

Зокрема, у роботі використано: метод наукової абстракції - для теоретичного узагальнення сутності організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами; монографічний метод - для аналізу виробництва концентрованих кормів; економіко-статистичний та індексний методи - для оцінювання показників виробництва концентрованих кормів; методи інтегрального оцінювання, регресійного аналізу - для формування математичних моделей та прогнозування індикаторів забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами; метод кореляційного аналізу - для встановлення зв'язків між досліджуваними змінними; метод імітаційного моделювання - для побудови моделі управління економічними процесами у забезпеченні виробників продукції тваринництва концентрованими кормами.

У роботі також використано графічні і табличні прийоми. Відповідно до мети та завдань дисертаційної роботи інформаційну основу дослідження склали офіційні дані міжнародних економічних організацій (групи Світового банку, FAO, USAID) та статистичні звіти Державної служби статистики, Національного банку України, дані Міністерства економіки України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, законодавча база України, наукова література, статистична звітність підприємств.

Достовірність результатів дослідження підтверджується їх апробацією за результатами виступів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, форумах, зокрема: «Економіка, фінанси, облік і право: актуальні проблеми теорії та практики» (Ізмаїл, 26 січня 2023 р.); «Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення» (Бережани, 26 квітня 2023 р.);

«Економіка змін: Інновації, Стійкість, Майбутнє» (Чернівці, 13 жовтня 2025 р.), «Планування та забезпечення сталого розвитку соціально економічних систем» (Познань 18 грудня 2025 р.).

Отже, теоретичний базис дисертаційної роботи Мадриги Дениса Олександровича, інструментарій дослідження, інформаційна база та міра апробації дисертаційної роботи виступають аргументами на користь обґрунтованості представлених у ній результатів.

3. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Дисертаційна робота Мадриги Дениса Олександровича містить сукупність результатів, що мають наукову новизну. Головний результат дослідження полягає у подальшому розвитку методологічних засад організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами шляхом їхнього збагачення пропозиціями щодо уніфікації показників для розрахунку, визначення та оцінки індексів продовольчої безпеки. Такі пропозиції містять як суто теоретичну компоненту, так і методичну та інструментальну компоненти, що дозволяє забезпечити їх впровадження в діяльність державних органів та економічних суб'єктів різних організаційно-правових форм власності.

Зокрема, варто відзначити те, що дисертантом уперше: запропоновано напрями удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, який враховує інституційні умови воєнного часу, визначає перспективи розвитку інтеграційних процесів (розроблено комплекс заходів і порядок їх реалізації на макро-, мезо- й мікрорівні взаємодії стейкхолдерів ринку концентрованих кормів), пріоритети інноваційного (запропоновано комплекс техніко-технологічних інновацій) та інвестиційного (обґрунтовано домінуючий вплив сировинного потенціалу та інвестиційної активності на формування виробничих можливостей кормової галузі) забезпечення для ефективної реалізації галузевих трансакцій у системі «виробництво-розподіл-обмін-споживання» концентрованих кормів; удосконалено: теоретико-методологічні засади визначення сутності «забезпечення потреб виробників продукції тваринництва у концентрованих кормах», під яким розуміється системно організований, економічно та технологічно обґрунтований процес формування, розподілу та стабілізації обсягу високоякісних концентрованих кормів, який забезпечує раціональне та безперервне задоволення їх потреб із урахуванням регіональної специфіки, сезонної мінливості, логістичних потоків, коливань на ринку зернової сировини та впливу військових, інфляційних та ресурсних ризиків; підхід до оцінки тенденцій розвитку кормової бази тваринництва на основі аналізу динаміки та структури виробництва кормів у розрізі їх видів і територіальних особливостей функціонування аграрних підприємств, виявлено міжрайонні відмінності у формуванні кормової бази, які характеризуються змінами структури та динаміки виробництва концентрованих, грубих і соковитих кормів у розрізі районів Івано-Франківської області; підхід до прогнозування потреби у кормових ресурсах, який, на відміну від існуючих, базується на кількісному співвідношенні прогнозованої чисельності поголів'я тварин і середніх витрат кормів на одну голову та дозволяє визначати орієнтовну потребу у кормах для окремих видів тварин залежно від зміни масштабів виробництва продукції тваринництва;

механізм реалізації інтеграційних процесів у системі забезпечення сільськогосподарських виробників концентрованими кормами, який, на відміну від існуючих підходів, поєднує маркетинг і контроль якості, спільне планування й координацію пропозиції, розвиток інфраструктури, технічну модернізацію, інвестування, фінансування та формування правової бази, передбачає проведення діагностики ринку концентрованих кормів шляхом аналізу потреб виробників, націлений виявлення бар'єрів постачання і розвитку вертикальної, горизонтальної, кооперативної, кормовиробництва; набули подальшого розвитку: обґрунтування класифікації чинників забезпечення потреб тваринництва збалансованими кормами, яке, на відміну від існуючих підходів, базується на їх систематизації за рівнем впливу та функціональною належністю учасників ринку кормових ресурсів – виробників продукції тваринництва як споживачів кормів, суб'єктів спеціалізованого кормовиробництва і посередників, що дозволило комплексно оцінити вплив економічних, організаційних, логістичних та інституційних чинників на формування ефективної системи кормозабезпечення галузі тваринництва; методологічне забезпечення аналізу розвитку кормовиробництва, яке, на відміну від існуючих підходів, ґрунтується на поетапному дослідженні поточного стану галузі, оцінці ресурсного потенціалу та технологічного рівня виробництва, впровадженні інноваційних технологій, економічному моделюванні й прогнозуванні ринкових тенденцій, розробленні стратегій розвитку, моніторингу ефективності функціонування галузі та забезпеченні збалансованого й сталого розвитку кормовиробництва; обґрунтування напрямів взаємодії учасників ринку концентрованих кормів, яке, на відміну від існуючих підходів, ґрунтується на оцінці сильних сторін і можливостей функціонування ринку для виробників кормів, великих сільськогосподарських підприємств, держави, особистих селянських господарств та міжнародних партнерів та дає можливість визначити вплив інноваційних технологій, систем контролю якості, локального виробництва та інтеграційних процесів на підвищення ефективності кормозабезпечення і розвиток тваринництва; сформовано структурно-логічну модель інноваційного розвитку системи виробництва й використання концентрованих кормів, яка, схильна до інтеграції технологічної, цифрової та економічної складових у єдину виробничо-управлінську систему, відображає взаємозв'язок процесів автоматизації виробництва комбікормів, передбачає впровадження технологій обробки та підготовки кормових компонентів, цифрового моніторингу споживання поживних речовин тваринами, економічного регулювання витрат і логістичного забезпечення у системі кормовиробництва.

Зазначене дозволяє зробити висновок про те, що результати дисертаційного дослідження повною мірою оприлюднені до захисту та відображають елементи наукової новизни.

4. Практичне значення одержаних результатів

Основні результати дослідження полягають у застосуванні теоретико-методичних та практичних рекомендацій у забезпеченні виробників продукції тваринництва концентрованими кормами

Результати дослідження використані департаментом агропромислового розвитку Івано-Франківської обласної державної адміністрації під час удосконалення системи організації кормозабезпечення виробників тваринницької

продукції (довідка № 672/042-11/03 від 04.12.2025 р.), Лисецькою селищною радою Івано-Франківської області при аналізі потреб виробників тваринницької продукції у концентрованих кормах (довідка № 516/01-27 від 09.10.2025 р.); ТзОВ «ГАДЗ-АГРО» для стратегічного планування виробництва концентрованих кормів, а також для оцінки економічної ефективності функціонування підприємства, (довідка з ТзОВ «ГАДЗ-АГРО» № 48 від 20.08.2025 р.). Теоретичні та методологічні положення автора, спрямовані на обґрунтування засад формування та вдосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення виробників тваринницької продукції концентрованими кормами, а також методологічні підходи до оцінки ефективності його функціонування, використовуються в навчальному процесі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника під час викладання навчальної дисципліни «Економічна діагностика підприємств» (довідка № 03.04 29/24 від 17.11.2025 р.).

5. Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Мадриги Дениса Олександровича засвідчив їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, викладені стисло.

Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені згідно з Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 03.02.2017 за № 155/30023.

6. Дискусійні положення і зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

Дисертаційне дослідження виконано на достатньо високому рівні, але в той же час є зауваження і дискусійні положення:

1. Поставлені завдання, у вступній частині роботи, доцільно було б представити менш диференційовано, згрупувавши їх за змістовим контентом, залежно від структурної частини дослідження.

2. Потребує уточнення запропонований автором підхід щодо тлумачення сутності забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами як комплексну економіко організаційну категорію, яка відображає сукупність відносин між суб'єктами аграрного ринку щодо формування, розподілу, обміну та ефективного використання кормових ресурсів (с. 38-39 дисертації).

3. Досить слушною, у першому розділі дисертаційної роботи (пп. 1.1., с. 48), автором визначено напрямки державної підтримки тваринництва. На нашу думку, варто було б навести конкретний приклад реалізації інвестиційного проекту та особливості надання державної підтримки у конкретному випадку.

4. На рисунку 1.6. «Комплекс чинників, що визначають забезпечення виробників кормів збалансованими кормами» слід було б описати, яким чином вони впливають (с. 57).

5. Доцільно було б розвинути думку, висловлену автором на с. 166 (п. 3.1.), що дрібні та середні фермерські господарства самотійно часто не мають

достатнього фінансового, технологічного та інвестиційного ресурсу для виходу на висококонкурентний ринок і готові до об'єднання навколо потужного виробника кормів.

Разом з тим, наявність вказаних нами дискусійних положень та зауважень не впливає на загальну позитивну оцінку роботи.

7. Загальний висновок та оцінка дисертації

Беручи до уваги актуальність, новизну, важливість здобутих автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаю, що дисертаційна робота Мадриги Дениса Олександровича є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням.

Високий рівень обґрунтованості, достовірність висновків, а також практична і теоретична цінність здобутих результатів свідчать про те, що дисертація Мадриги Дениса Олександровича є цілком самостійним та оригінальним дослідженням. Робота виконана на належному науковому рівні та забезпечує розв'язання важливого завдання у сфері соціальних і поведінкових наук.

Дисертаційне дослідження на тему «Організаційно-економічний механізм забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), а її автор, Мадрига Денис Олександрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент

**доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника**

Омелян ЛЕВАНДІВСЬКИЙ